

ETT DYRT DISKUSSIONSFORUM

AV PATRIK TÖRNUDD

FN:s världskongresser är stora tillställningar. Förteckningen över deltagare i den 7 kriminalpolitiska världskongressen i Milano upptar över tusen namn. Flertalet officiella deltagare är högre tjänstemän, men de av regeringarna utsedda delegationerna inrymmer ofta, enligt av FN:s sekretariat uttalade rekommendationer, en eller ett par forskare och andra experter. Enskilda personer kan däremot inte numera – såsom var möjligt fram till år 1970 – delta utan särskild inbjudan av sekretariatet. Stadgar och praxis ger inte heller mycket spelrum åt eventuella individuella aktiviteter: de FN-ackrediterade organisationernas observatörer och de av sekretariatet inbjudna experterna får ordet endast i den sällsynta situationen att hela talarlistan är avverkad och ingen av regeringsdelegationerna har något att säga.

Att skicka en finländsk delegat till Milano visade sig kosta skattebetalarna c. 13000 finska mark. En snabb räkneoperation utvisar att de sammanlagda kongresskostnaderna måste uppgå till ett mycket stort belopp. Än större blir totalräkningen då man beaktar att FN-maskineriet i nästan 5 års tid arbetat på att förbereda världskongressen, med allt vad detta innebär i form av planeringsmöten, regionella konferenser, förberedande interregionella konferenser osv. Sluträkningen blir mycket stor. Får vi valuta för pengarna?

Kongressdeltagare brukar resa hem med kappsäcken fylld av papper. Även i Milano dignade borden av nationella och internationella rapporter, broschyrer, pamfletter mm. Den av Nordiska samarbetsrådet för kriminologi utarbetade skriften var välgörande fri från självberöm i jämförelse med många andra liknande publikationer. Det officiella kongressmaterialet var av växlande kvalitet. Sekretariatet hade låtit utarbeta bakgrundsdokument för vart och ett av kongressens fem teman: brottslighetens och kriminalpolitikens nya dimensioner, det straffrättsliga systemet i en värld i förändring, offer för brott, ungdomsbrottslighet och »UN Standards and Norms in Criminal Justice«. Några av dessa allmänna översikter var läsvärda – t.ex. rapporten om brottsoffer innehöll en litteraturöversikt av imponerande bredd. Tyvärr delades huvudparten av materialet ut alldeles för sent och i praktiken förblev rapporterna, fruktar jag, mer eller mindre olästa. I debatten gjordes visserligen i förbigående de sedvanliga artiga hänvisningarna till bakgrundsmaterialet men nästan all uppmärksamhet koncentrerades på de konkreta resolutionsförslagen.

Till FN-kongressernas bestående resultat hör konkret formulerade regeluppställningar av typen »Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners«. Exempel på liknande satsningar är den i Geneve år 1975 antagna uppsättningen etiska normer för polisen och Milanokongressens »Standard Minimum Rules for the Administration of Juvenile Justice«, modellkonventionen om överföring av fångar till hemlandet och »Basic Principles on the Independence of the Judiciary«. Åtminstone de västliga industriländerna tar dessa detaljerade regeluppställningar på allvar: som exempel kan nämnas att de

nordiska delegationerna ansåg sig tvungna att foga en reservation till protokollet beträffande den alltför kategoriskt formulerade regeln om att unga fångar inte får hållas i samma anstalter som vuxna fångar. Dessa reservationer är viktiga. Länder, som är kända för att i praktiken negligera elementära mänskliga rättigheter, är ofta mycket snabba att reservationslöst skriva på alla internationella dokument som slår vakt om dessa rättigheter.

Listan på välmenande kriminalpolitiska riktlinjer i det s.k. »Guiding Principles«-dokumentet innehöll en och annan konkret formulerad punkt, men var till sin allmänna karaktär tillräckligt vag för att kunna godkännas utan större protester.

Att plocka poäng genom att föreslå, understöda eller omformulera de till föga eller intet förpliktande generella kriminalpolitiska resolutioner, som flödar genom kongressmaskineriet är inte svårt. Det är förstås mänskligt att känna tillfredsställelse över att se spåren av sin egen insats i de officiella kongresshandlingarna: själv minns jag speciellt Genevekongressens uttalande om kriminalpolitikens tudelade målsättning – minimering och fördelning. I Milanokongressens slutrapport syns de nordiska kongressinsatserna t.ex. i resolutionen om alternativ till frihetsstraff.

Och det påstås ofta – ingen har veterligen undersökt saken – att kongressresolutionerna och diskussionsprotokollen skulle ha en viktig normbildande funktion i u-länderna, där FN har en annan moralisk auktoritet än i industriländerna. Mängden värtaliga, ofta fraseologiska resolutioner kan även försvaras med deras potentiella betydelse. Den som vill argumentera för en viktig sak – med anknytning till t.ex. överföring av fångar till hemlandet, kvinnors, juristers och åklagares ställning i det kriminalpolitiska systemet, familjevåld, dödsstraff o.a. liknande teman, kan vid behov plocka fram en lämplig FN-resolution och hänvisa till den i en fotnot. Frånsett sådant aktivt utnyttjande blir FN-resolutionernas lott i många länder att samla damm i något arkiv.

Samtidigt måste understrykas att kongresser och konferenser är mycket viktiga källor för information om det »kriminalpolitiska klimatet« och vad som händer och sker ute i världen. Framförallt erbjuder de möjligheter till nya och förnyade personliga kontakter. Därför behövs internationella konferenser.

Den kritiske iakttagaren frågar sig dock om inte kontakterna och informationsbehovet kunde tillfredsställas inom ramen för ett något nedbantat maskineri. Världskongresserna kan göras kortare och läggas upp mer anspråkslöst. De sparade resurserna kunde då användas för små konferenser och regionella seminarier – ju mindre desto bättre. Erfarenheten tycks visa, att det råder ett direkt samband mellan antalet åhörare och talarnas benägenhet att uttala sig i bombastiska och fraseologiska ordalag om det egna landets förträffliga kriminalpolitik.

Avslutningsvis må konstateras att alla FN-kongresser innehåller ett element av stoppolitik. Det kan vara värt att notera att den sista kongressdagen i Milano sluttade i formell endräkt och inte med en serie omröstningar såsom för fem år sen i Venezuela. I diskussionerna om deklarationen om offrets rättigheter fann USA och Sovjetunionen varandra: båda var ense om att en offerdeklaration bör begränsa sig till offer för i lag straffbelagda handlingar. Slutresultatet blev dock en kompromiss, så att deklarationen i ett separat avsnitt hänvisar till ett mer vittomfattande offerbegrepp.

Patrik Törnudd, Helsingfors